

**GET ACTIVE -
BOUND AROUND!**

Indhold

Introduktion	3
Hvem og hvad er Actionbound?	3
Emnerne	4
Klimaretfærdighed	4
Madsuverænitet	5
Dansk kolonialisme og klima	6
Vil du have mere viden om klima?	6
De tre workshops	7
Sagen om de grå skygger	8
Lærervejledning	8
Materiale	12
Løsninger	16
Kampen for tomaterne	18
Lærervejledning	18
Løsninger	21
Klimakrisen og den danske kolonialisme	22
Lærervejledning	22
Materiale	24
Løsninger	27
Om organisationerne	29
GLOBAL 2000	29
NOAH	29
Za Zemiata	29
Jordens Vänner	30
FRIENDS OF THE EARTH MALTA	30
Actionbound	30

Introduktion

Denne vejledning er ét af resultaterne af Erasmus+ projektet "Get Active – Bound Around!". Projektet startede som en respons på den øgede digitalisering af undervisning i grundskolen i kølvandet på COVID-19 og spørgsmålet om, hvordan man kan bruge denne digitalisering til at lære på nye måder. Vores mål var at udvikle tre interaktive workshops, som var interessante og relevante for både undervisere og elever, og som skulle have fokus på forskellige emner relateret til klima- og miljøbeskyttelse. Til dette formål ville vi bruge appen Actionbound, hvorigennem vi ville formidle emnerne på en mere fri og legende måde. Desuden besluttede vi os for at inkorporere en byvandring som én af de tre workshops, da vi også så et behov for at komme ud og bevæge sig hos mange elever efter COVID-19.

I denne vejledning vil du finde tre forskellige workshops om henholdsvis klimaretfærdighed, madsuverænitæt og klimakrisen koblet til Danmarks fortid som kolonimagt. Disse workshops er blevet udviklet med et fokus på spilbaseret læring.

Eleverne får gennem spillene styrket deres sociale kompetencer gennem et fokus på gruppearbejde, hvor man må løse gåder og missioner sammen gennem et medie, de er fortrolige med, nemlig deres mobiler eller tablets. Indholdet i de tre workshops er udarbejdet af fem miljøorganisationer; GLOBAL 2000 (Østrig), FRIENDS OF THE EARTH MALTA (Malta), Za Zemiata (Bulgarien), Jordens Vänner (Sverige) og NOAH (Danmark).

Hvem og hvad er Actionbound?

Actionbound er en virksomhed lokaliseret i Tyskland, der arbejder med spiludvikling og spilbaseret læring. De har udarbejdet en app til skattejagter, escape games og andre former for mission- og quizbårede spil. I vores projekt har vi udviklet såkaldte "bounds" i Actionbound appen. En bound er altså en form for spil. Det er nemt for eleverne at tilgå vores bounds. De skal bare bruge en mobiltelefon eller en tablet i hver gruppe, som har et fungerende kamera, så de kan scanne den QR-kode, der kan findes i denne vejledning, og som er den direkte adgang til hvert af de tre læringsspil.

<https://en.actionbound.com/download/>

Download

Emnerne

Klimaretfærdighed

Det er gået op for de fleste, at klimaforandringerne sker med en sådan fart, at det er svært at følge med. Klimakrisen er menneskeskabt, og handling - især rige lande som Danmark - er essentiel, hvis den foruroligende udvikling skal ændres. Lande i Det globale nord bærer uden tvivl det største historiske ansvar for klimakrisen, og det er derfor også disse lande, der må handle først, retfærdigt og ambitiøst. Klimakrisen er nemlig et spørgsmål om menneskerettigheder og kampen for global lighed.

Konsekvenserne af klimakrisen kan allerede mærkes nu. Oversvømmelser, ørkendannelser og hedebølger er alle direkte afledt af mange år med tårnhøje CO₂-udledninger, afskovning på globalt plan, forurening og generelt manglende klimahandling. På uretfærdig vis rammes de lande først, der er mindst skyld i klimakrisen. Disse lande er sårbare overfor ekstreme vejrhændelser, der kan efterlade millioner af mennesker i fattigdom og på flugt. 1,2 milliarder mennesker forventes at være på flugt grundet klimakatastrofer i 2050, fordi de lever steder, der ikke er modstandsdygtige overfor økologiske trusler.

Derfor er det vigtigt at kende til begrebet klimaretfærdighed, fordi netop klimaretfærdighed skal sikre, at de mest klimabelastende lande bærer den tungeste byrde i forhold til klimahandling; vi må insistere på, at forureneren betaler, dvs. at de virksomheder og stater, der udleder flest skadelige stoffer og drivhusgasser også betaler for at rette op på de negative konsekvenser, de har lokalt og globalt. Udover at handle øjeblikkeligt, må landene i nord også betale til klimasikring i det mest sårbare lande, så færre mennesker drives på flugt, når katastrofen rammer.

Vi vil i 'Sagen om De grå mænd' have fokus på nogle af de mange gode initiativer verden over, hvor mennesker kæmper for klimaretfærdighed. Dernæst skal eleverne selv prøve at tænke klimaretfærdigt helt lokalt, hvor de bor.

For mere info om vores arbejde for klimaretfærdighed besøg:
<https://noah.dk/klimaretfærdighed-og-energi> Madsuverænitet

Lær mere

Madsuverænitet

Mad og ernæring er vigtige emner, der berører os alle: mennesker har brug for at spise for at overleve, og vi har derfor alle ret til adgang til nærende mad, som det også fremgår af FN's 17 Verdensmål, mere specifikt Verdensmål 2, der har hensigten: "Stop sult, opnå fødevarerikkerhed og forbedret ernæring samt fremme bæredygtigt landbrug"

Kampen for madsuverænitet er vigtig for klimaorganisationer verden over som en respons på den ulige klimakrise. Vores landbrug og madsystem skal gentyndes, så det bliver mere demokratisk. Her er madsuverænitet vigtigt at tænke ind, da ordet betyder lokalbefolkningers ret til selvbestemmelse over deres jord og landbrugsproduktion og alles ret til sund mad, der er produceret ved hjælp af økologisk bæredygtige metoder.

Hvis vi skal sikre madsuverænitet må vores madsystem ikke opbruge verdens ressourcer for at brødføde en lille del af verdens befolkning. Vi har brug for et madsystem, der støtter småskala bønder verden over, der dyrker mad til mennesker på bæredygtige måder og ikke bidrager til øget ulighed og fattigdom. Vi har brug for et andet landbrug, der bygger på forskellige afgrøder, sæsonbaseret dyrkning og som passer til den kulturelle kontekst, så madkulturer ikke skal være i fare for at gå tabt.

Også som forbrugere er vi nødt til at ændre måden, vi tænker om mad på. Hvert år bliver omkring 1,3 milliarder ton mad smidt ud på verdensplan.¹ I Europa svarer det til mellem 280 og 300 kilogram per person fordelt ud over hele produktionskæden fra høst til køleskab. 36% af al madspild i Danmark sker i husholdningen og dernæst kommer detailhandlen, der er skyld i 23% af al madspild i Danmark.²

Med vores workshop med fokus på madsuverænitet og madspild vil vi skabe opmærksomhed omkring dette vigtige emne og vise eleverne, at man godt kan støtte et bæredygtigt madsystem i Danmark og være en forandrende kraft i et stort system.

For mere info om vores arbejde for madsuverænitet besøg:

<https://www.noah.dk/vores-arbejde/madsuveraenitet>

¹ <https://www.theworldcounts.com/challenges/people-and-poverty/hunger-and-obesity/food-waste-statistics>

² <https://www.stopspildafmad.dk/madspildital.html>

Lær mere

Dansk kolonialisme og klima

Når vi taler om klimakrisen glemmer vi ofte, at den er et produkt af en lang historie med udvikling og velstand i vores del af verden, som hænger tæt sammen med Vestens kolonisering og udnyttelse af mennesker og ressourcer i lande primært lokaliseret i Det globale syd. Fra Danmarks tid som kolonimagt går der en lige linje til i dag, hvor mennesker og naturressourcer på den anden side af kloden er blevet og til stadighed bliver brugt til at skabe øget velstand inden for vores lands grænser.

Med vores byvandring 'Klimakrisen og den danske kolonialisme' binder vi enderne sammen og sætter vor tids største globale krise i et kolonihistorisk perspektiv. Byvandringen finder sted i Frederiksstaden i København, hvor man kan se mange spor fra den danske koloniale arv.

For mere info om koblingen mellem kolonialisme og klima lyt til denne podcastepisode fra NOAH: 'Er klimabevægelsen klar til at arbejde antiracistisk?' - <https://www.buzzsprout.com/1599775/9420127>

Lær mere

Vil du have mere viden om klima?

Hvis du gerne vil inddrage flere aspekter af klimaretfærdighedsdebatten i din undervisning, har NOAH et bredt udvalg af undervisningsmaterialer og tilbud, som du kan orientere dig i på noah.dk. Vi kommer gerne ud på skoler og lignende for at holde oplæg og temadage om alt fra mad til modvækst.

NOAH

noah_friends_of_the_earth

NOAH_dk

De tre workshops

Sagen om de grå skygger

I dette lærings spil skal du hjælpe en aktivistgruppe med at stoppe de mystiske grå skygger, der ønsker mere kapitalisme, ulighed og alt muligt andet dårligt i verden. Løs gåder og missioner med hjælp fra andre seje klimaretfærdighedsaktivister, du møder på din vej, så I sammen stopper de grå skygger.

Start her

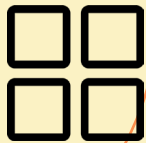
Lærervejledning

Læringsmål

- Eleverne forstår, hvad begreberne 'doughnut økonomi', 'modvækst' og 'klimaretfærdighed' betyder.
- Eleverne kan forbinde begreberne 'doughnut økonomi', 'modvækst' og 'klimaretfærdighed' med aktuelle problematikker.
- Eleverne lærer forskellige internationale projekter og rollemodeller at kende, som arbejder for klimaretfærdighed.
- Eleverne får en større forståelse for de sociale aspekter ved klimakrisen.
- Eleverne kan løse problemer sammen i små grupper.

Forberedelse

- Opstil borde med udsyn til PowerPoint. 2-4 elever rundt om hvert bord.
- Print kopiark - ét sæt til hver gruppe.
- Find papir og tegnegrej frem til hver gruppe.

15-18-årige

120 minutter

Materialer

- PowerPoint præsentation
- Telefoner med adgang til internettet (mindst én til hver gruppe)
- Kopiark
- Papir
- Tegnegrej

TID	BESKRIVELSE	MATERIALER
5	INTRODUKTION Introduktion til dagens tema: Escape game "Sagen om de grå skygger" om klimaretfærdighed	PowerPoint præsentation (om NOAH)
10	UDVIKLING --> VÆKST 1) Tegneøvelse: Hver elev bliver bedt om at illustrere, hvad de forstår ved ordet "udvikling" 2) Fælles snak: Hvordan ser udvikling ud? Tese: Fra spire til plante, fra baby til voksen etc. Det vil ofte være muligt at se en opadgående kurve. 3) Udvikling -> Vækst: udvikling er i vores verden ofte synonym med 'vækst', dvs. Mere, bedre, større, hurtigere, højere m.m. over tid. Hænger sammen med vores idé om, at et samfund i vækst er et sundt samfund = Bruttonationalprodukt (BNP over tid skal være en opadgående kurve!)	PowerPoint præsentation (om udvikling og vækst)
60	SPIL Dette spil handler om klimaretfærdighed ved at sætte kritisk fokus på vores vækstparadigme: at et samfund, der har succes og trives er et samfund i vækst. Det kan der være en sandhed i, men hvad kan det have af negative konsekvenser?	Telefon Kopiark
10	PAUSE	

De tre workshops
Sagen om de grå skygger

10	DOUGHNUT ØKONOMI 1) <u>Introduktion:</u> Om 'Shortfall' (social bæredygtighed) og 'overshoot' (miljømæssig bæredygtighed) (Se nedenfor for inspiration) 2) <u>Eksempler:</u> Malawi, Kina, Danmark - gennemgå de tre lande ifht. Doughnutøkonomien (se PP), hvordan ser det ud med hhv. Shortfall og overshoot? Hvorfor gør det mon det? Hvad har det af konsekvenser for de lande og for verden generelt? 3) <u>Prøv at finde et land, der passer:</u> Hvilket land er tættest på at befinde sig i "humanity's sweet spot"? https://goodlife.leeds.ac.uk/national-snapshots/countries/#Ivory%20Coast	PowerPoint præsentation (om doughnut økonomi)
20	LAV EN ANALYSE: DOUGHNUT ØKONOMI I PRAKSIS Eleverne skal lave deres egen analyse af, hvordan deres lokalsamfund kan indrettes, og overveje følgende: <i>Hvordan kan jeres lokalsamfund blive hjem for mennesker, der trives (1) i omgivelser, der er i trivsel (2), samtidig med at beboerne respekterer alle menneskers trivsel globalt (3) og hele planetens sundhed (4)?</i>	Papir og tusser (om doughnut økonomi i praksis)
15	AFSLUTNING / EVALUERING Eleverne svarer anonymt på følgende fire spørgsmål: 1) Hvad har jeg lært, som jeg ikke vidste før 2) Hvad fungerede godt? 3) Hvad kunne gøres anderledes? 4) Hvordan kan vi tænke modvækst ind i vores egne liv?	Papir og tusser

NOAH om vækstparadigmet:

Et lands BNP måler, hvor meget et land sælger og køber på et år, ikke kun af gode ting, også af ting, der belaster klima, miljø og mennesker. Det blev opfundet i 1930'erne men blev hurtigt det primære værktøj i al politik – og det er det stadigvæk. Selv i dag tror vi i alle verdens lande, at alle svar på vores problemer ligger i mere vækst.

Dem der udviklede denne teori har brugt metaforer, der får en til at tænke på en flyvemaskine, der tager fart og får fuld gang i økonomien og væksten. Men de har glemt at give os en manual, der viser os, hvordan vi lander igen. De har efterladt os i fuld fart op, op, op.

I NOAH anser vi det for problematisk, at vi er blevet økonomisk, politisk og socialt afhængige af vækst, og vi er derfor nysgerrige på at undersøge, hvilke andre muligheder vi har for at trives som befolkning på en klode med begrænsede ressourcer.

NOAH om Doughnut økonomi:

Doughnut økonomi eller Doughnut-modellen er et diagram, som blev udviklet af økonomen Kate Raworth, fra Oxford Universitet, allerede i 2012 og videreudviklet i hendes bog *Doughnut Economics: Seven Ways to Think Like a 21st-Century Economist* fra 2017. Hun har også lavet en glimrende Ted Talk, som kan findes her: [Kate Raworth: A healthy economy should be designed to thrive, not grow](#)

Diagrammet har form som en doughnut - eller måske som en redningskrans - der viser en økonomisk model for bæredygtig udvikling, som både tilgodeser menneskers og naturens behov. Den ringformede figur adskiller området i midten (shortfall), hvor en uforholdsmæssig stor del af Jordens befolkninger er afskåret fra livsfornødenheder (mad, vand, strøm, uddannelse, basale rettigheder m.m.), fra området uden for ringen (overshoot), hvor naturen lider uforholdsmæssig stor overlast pga. menneskelig aktivitet

Det vil altså sige, at vi vil have alle mennesker "op af hullet" og ind i den grønne ring MEN, vi kan stadig ikke bruge flere ressourcer end jorden kan regenerere. For så forsurer vi havene, vi skaber huller i ozonlaget, vi udrydder dyr og planter etc. Det er de ni livsafhængige elementer, som vi skal blive indenfor grænserne af, hvis vi ikke skal ændre kloden så meget, at vi ikke kan bebo store dele af den længere.

Materiale

Print de fire siders materiale; eventuelt som en folder. Print én folder pr. gruppe. Denne folder skal eleverne bruge undervejs, når de løser gåderne og besvarer spørgsmålene i Actionbound appen. Du kan finde folderen som en samlet pdf på noah.dk/actionbound.

Sagen om de grå skygger

Sådan kommer I i gang:

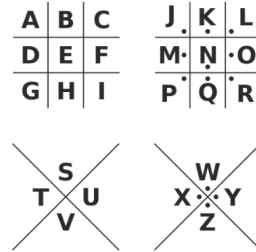
1) Dan en gruppe og find én telefon

2) Download app'en Actionbound

3) Scan QR-koden og lad spillet begynde

The diagram is enclosed in a black rectangular frame. It illustrates the initial steps of the game. Step 1 shows three stick figures and a plus sign next to a smartphone with the 'Actionbound' logo on its screen. Step 2 shows a hand tapping the 'Actionbound' app icon on a device screen, with an arrow pointing to a larger smartphone displaying the app's interface. Step 3 shows a QR code with the 'Actionbound' logo in the center, and a magnifying glass icon positioned over the text 'lad spillet begynde'.

Ledetråde & hjælp

a) Af hvem og hvornår blev permakultur introduceret i verden?

- Warren Brush i 1971 (5)
- Bill Mollison og David Holmgreen i 1978 (2)

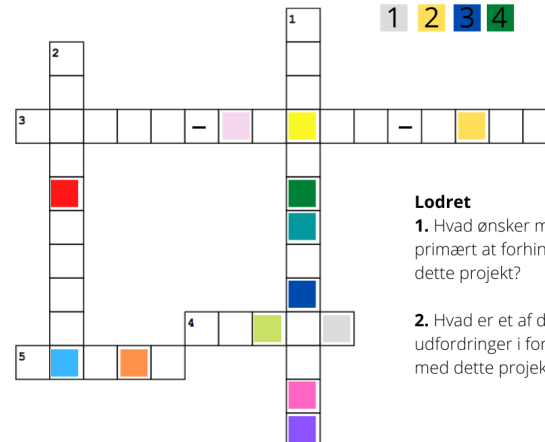
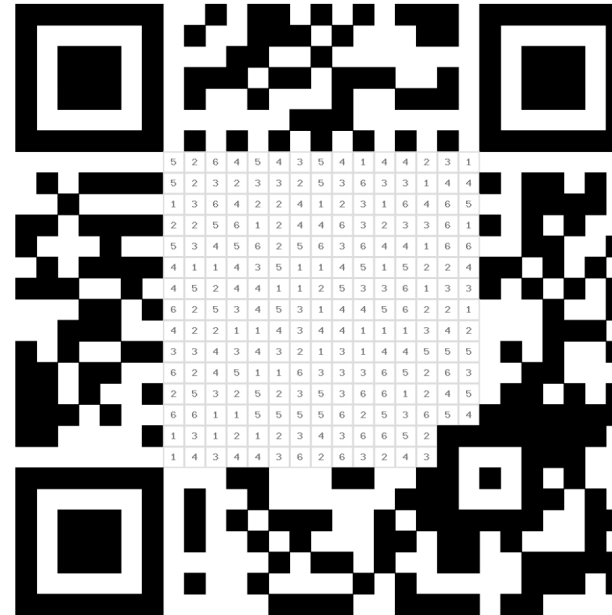
b) Hvilke tre etiske principper bygger permakultur på?

- jordpleje, omsorg for mennesker og retfærdig fordeling (6)
- at handle i planters, dyrs og menneskers interesse (1)

c) Mennesker har brug for fødevarer. Hvordan kan et landbrug, der er baseret på træer og levende jord, ifølge *La ferme biologique du Bec Hellouin* helbrede vores klima?

- CO2 kan bindes i jord og træer (4)
- man kan brænde træerne af i stedet for olie (3)
- folk synes det er nuttet og ændrer forbrugsadfærd (1)

Farvelæg alle de rigtige tal

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

Lodret

1. Hvad ønsker man primært at forhindre med dette projekt?
2. Hvad er et af de største udfordringer i forbindelse med dette projekt?

Vandret

3. Hvad er initiativets engelske betegnelse?
4. I hvilken afrikansk region er den store grønne mur placeret?
5. Hvad er den engelske forkortelse for det FN's sekretariat for Konventionen om bekæmpelse af ørkendannelse (United Nations Convention to Combat Desertification), som i september 2020 udsendte en statusrapport på projektet?

"When the whole world is silent, even one voice becomes powerful"

Malala Yousafzai, født 12. juli 1997, er en pakistansk nobelprisvinder, feminist og menneskerettighedsforkæmper, der fra hun var barn har kæmpet for pakistanske kvinder og pigers ret til uddannelse. Den 9. oktober 2012, blev Yousafzai skudt i hovedet ved et attentat begået af Taliban, da hun var på vej hjem med skolebussen. Hun overlevede mirakuløst og blev efterfølgende bosat i Birmingham, England, hvor hun blandt andet fik en bachelor i filosofi, politik og økonomi fra Oxford University i 2020. Hun kæmper stadig for alles ret til fri kvalitetsuddannelse verden over.

The power of solidarity

#SOSCampesinado, Solidaritet er en kraftfuld handling, når de af os med flere midler støtter dem i nød. Solidaritet betyder at stå i frontlinjen, med handlinger og ikke kun med ord, for at ændre tingene til det bedre. Rundt om i Europa og i verden handler folk i solidaritet med hinanden, f.eks. i Spanien, hvor feministiske bønder gik sammen for at redde småbønder, der havde mistet deres marked under COVID-19-krisen. Under #SOSCampesinado-fanen blev on- og offline-netværk aktiveret for at sprede og styrke det, der blev en landsdækkende kampagne for lokal fødevareredistribution. Og netværket bliver ved med at være stærkt.

"A society grows when people plant trees whose shade they know they shall never sit in"

Permakultur betyder 'vedvarende kulturer' og kommer fra den engelske forkortelse af Permanent Agriculture. Permakultur går ud på at dyrke sin mad på en bæredygtig måde og give mere til jorden end man tager ved stort set kun at bruge vedvarende ressourcer som sollys, regn og vind samt planter og dyr. Det betyder også, at man så vidt muligt undgår at bruge fossilt brændsel, for eksempel ved ikke at transportere grøntsagerne eller bruge maskiner, der graver jorden igennem, så der frigives CO2.

Growing a world wonder

Den store grønne mur er en nordafrikansk bevægelse med en storslået ambition om at dyrke et 8.000 km langt naturligt vidunder i verden på tværs af hele det afrikanske kontinent. Den store grønne mur er stadig mere en drøm end en realitet, men et årti inde i projektet er omkring 15 % af målet nået, og arbejdet bringer allerede liv tilbage til den udpinte Sahel region, der trues af ørkendannelse. Initiativets største udfordring er korruption, men drømmen er, at det på sigt vil skabe fødevarer sikkerhed, arbejde og en grund til at blive for de millioner, der bor langs ruten, og som ellers migrerer på grund af sult, tørke og konflikter.

"It is not an investment if it is destroying the planet"

Dr. Vandana Shiva er feminist, fysiker, forfatter og miljøaktivist og politisk talskvinde. Shiva er født i Dehradun, Indien den 5. november 1952, og fortsætter i øjeblikket sit arbejde fra sit hjem i Delhi. I 1970'erne deltog Shiva i den ikke-voldelige Chipko-bevægelse, hvor deltagere, primært kvinder, krammede træer for at forhindre dem i at blive fældet. Siden er hun blevet en verdenskendt forkæmper regenerativt landbrug, biodiversitet og retten til vand og mad. Vandana Shiva er også stærkt forbundet med den økofeministiske bevægelse, som går ind for at styrke kvinder i landbruget til gavn for landbrugets bæredygtighed og fødevarer sikkerhed.

Empowering women as sustainable energy leaders in Palestine

PENGON, Friends of the Earth Palestine, arbejder med forskellige miljø- og klimaløsninger for en stor befolkningsgruppe på meget lidt plads. Energiknaphed på Vestbredden og Gazastriben påvirker kvinder på flere måder end mænd, men kvinder bliver meget sjældent spurgt til råds, når det handler om at skabe energiløsninger. PENGONs 'Empowering Women as Sustainable Energy Leaders'-initiativ bringer lokale kvinder sammen for at transformere energisystemet i Palæstina og lægge solenergi i deres hænder. Det giver også kvinder mulighed for at være aktive i beslutningsprocesser om energi og til at lede forandringer i deres lokalsamfund.

KÆRE MEDAKTIVISTER,

HER HAR I EN KOPI AF DEN BOMBE, VI FANDT.

UDFYLD DE TOMME FELTER EFTERHÅNDEN

SOM I LØSER GÅDERNE. I HAR KUN EN TIME!

HELD OG LYKKE!!!!

KÆRLIG HILSEN FRA YOUNG ACTIVISTZ

Løsninger

til spørgsmålene på Actionbound

Quiz 1: Syv

Quiz 2: Energy (kig eventuelt i folderen 'Ledetråde og hjælp')

Quiz 3: Den store grønne mur (kig eventuelt i folderen 'Ledetråde og hjælp')

Quiz 4: Ca. 15%

Quiz 5: Land use change (brug folderen 'Ledetråde og hjælp')

Quiz 6: Vand

Quiz 7: Freshwater use

Quiz 8: SOSCampesinado (brug folderen 'Ledetråde og hjælp')

Quiz 9: SOS småskalabønder

Quiz 10: Social equity

Quiz 11: Malala Yousafzai (kig eventuelt i folderen 'Ledetråde og hjælp')

Quiz 12: Education

Quiz 13: Biodiversity loss (brug folderen 'Ledetråde og hjælp')

Quiz 14: Vandana Shiva (kig eventuelt i folderen 'Ledetråde og hjælp')

Quiz 15: Gender equality

Quiz 16: Doughnut

Løsninger til folderen 'Ledetråde og hjælp':

Quiz 13: svar til udfyldelse af manglende felter i QR-kode

A = 2

B = 6

C = 4

Quiz 5: svar til cross words

1) Ørkendannelse

2) Korruption

3) Great Green Wall

Ørkenøsten vindt: 2, 4, 6
NIOHT østøsten vindt: 1, 3, 5

De tre workshops

Sagen om de grå skygger

- 4) Sahel
- 5) UNCCD

Løsninger til bomben:

1. Energy
2. Land use change
3. Freshwater use
4. Social equity
5. Education
6. Biodiversity loss
7. Gender quality

Start her

12-14-årige

75-90 minutter

Kampen for tomaterne

Madsuverænitet betyder lokalbefolkningers ret til selvbestemmelse over deres jord og landbrugsproduktion og alles ret til sund mad, der er produceret ved økologisk bæredygtige metoder.

I denne workshop skal eleverne kæmpe mod madspild og for madsuverænitet. De skal i grupper løse quizzet og gåder for at redde den sidste art af tomatplanten, som i dette fremtidsscenario er kritisk truet. Undervejs vil de lære om det nuværende madsystem og om kampen for retfærdighed for småskalabønder.

Lærervejledning

Materialer

- Telefoner eller tablets (mindst én til hver gruppe)
- Tegnegrej
- Tomatfrø

Opstilling

- Inddel eleverne i små grupper med 2-3 elever per gruppe.

Læringsmål

- Eleverne forstår, hvorfor madspild opstår, og hvor i produktionskæden det er et stort problem.
- Eleverne får et indblik i de økologiske og sociale konsekvenser ved den industrielle madproduktion.
- Eleverne får viden om, hvilke forhold småskala bønder arbejder under.
- Eleverne kan komme med forslag til ændringer, de kan lave i deres egne liv – i familien, i klassen, på skolen – som kan mindske madspild.

TID	BESKRIVELSE	MATERIALER
10	INTRODUKTION 1) Associationsleg: Hvad ved vi i klassen om mad? Hvilke ord kommer til os? Bonus introduktionsleg hvis I har tid og lyst: Hvad er vores yndlingsmad? Hvad består retten af? Kan man skaffe alle råvarerne i Danmark? (gør eventuelt dette med en ret, I kan blive enige om, så I kan snakke om det i plenum). 2) Hvad skal vi i dag? Skitsér tidsplanen for dem, så de ved, hvornår, der vil være en pause osv. 3) Inddeling i grupper.	
30-40	Actionbound SPILE 1) Introducér spillet • Præsenter QR-koden og få én i hver gruppe til at scanne den. • Hjælp eleverne i gang. De skal følge appens instruktioner og huske at læse/lytte til alt, så de ikke misser nogle informationer.	QR kode til Bound - enten printet eller på en skærm.
15	PAUSE	

10-15	HVAD KAN VI GØRE VED MADSPILD? 1) Kender vi nogen, der prøver at minimere madspild? 2) Hvad kan vi gøre? • Brainstorm over spørgsmålet “Hvad kan vi gøre?”; Diskuter først spørgsmålet i mindre grupper og skriv gruppens bedste idé(er) ned. Del i plenum, når alle har tænkt på en idé og giv gerne hinandens idéer feedback.	
10	AFRUNDING <u>Evaluering af dagen. Kan foregå på en af disse måder:</u> 1) Stå på en linje og forhold jer til spørgsmål. Gå til den side, der passer jer. • Hvad synes I om spillet? (Mega fedt i den ene ende – knap så godt i den anden) • Jeg ved mere om madspild nu (Ja – Nej) • Jeg ved, hvad man kan gøre for at mindske madspild (Ja – Nej) • Jeg vil gerne kæmpe for at mindske madspild (Ja – Nej) 2) Sæt jer i en cirkel, hvor man kun må tale, hvis man holder et objekt i hånden. Stil spørgsmålet: “Hvordan har det været at høre om madspild i dag?” og lad objektet gå på runde, så alle får sat lidt ord på dagen. Hvis nogen elever giver udtryk for, at det har været overvældende eller uhyggeligt at høre om eksempelvis tomatarbejderne i Spanien, kan I med fordel også tale om, at der er mange mennesker, der prøver at lave en positiv forandring ved at dyrke lokale grøntsager uden gift f.eks. På samme måde skal I selv prøve at plante tomatplanter, så I kan gro dem sammen i klassen eller derhjemme. Til slut uddeles økologiske tomatfrø til hver elev. Eleverne kan enten få frøene med hjem, eller I kan bruge tid på det i klassen som en afsluttende aktivitet på dagen eller en opfølgning en anden dag, hvor eleverne søger på nettet for at finde en tomatdykningsguide og derefter prøver det sammen i klassen.	

Løsninger

til spørgsmålene på Actionbound

Quiz 1: Pizza Margherita, Spaghetti Bolognese, Tomatsuppe, Lasagne

Quiz 2: 9

Quiz 3: 47 kg

Quiz 4: 1/3

Quiz 5: Tyrkiet

Quiz 6: Gul, Rød, Orange, Lilla, Grøn

Quiz 7: Skriv selv antal

Quiz 8: Upload skærmbillede

Quiz 9: Drivhuse

Quiz 10: 15 kroner

Quiz 11: frø

Quiz 12: frøbank

Quiz 13: Rækkefølgen er D, G, F, E, A, B, C

Quiz 14: Rækkefølgen er 20, 15, 13, 1, 20

Quiz 15: Gender equality

Start her

15-19-årige

90 min

Klimakrisen og den danske kolonialisme

På byvandringen 'Klimakrisen og den danske kolonialisme' rejser vi 500 år tilbage i tiden, til dengang Frederik V var konge over et Danmark, der havde slavegjorte mennesker fra Ghana i arbejde på sukkerplantager tusinde sømil væk på det, der i dag er de Amerikanske Jomfruøer. Byvandringen tager udgangspunkt i den gamle bydel Frederiksstaden i København, og vi trækker tråde fra historien til i dag, hvor store virksomheder stadig tjener penge på handel med naturressourcer fra de tidligere kolonier.

Lærervejledning

Byvandring i Frederiksstaden, København

Startpunkt: Kongens Nytorv – slutpunkt: Rytterstatuen, Amalienborg

Materialer

- Smartphones med internetadgang - én per gruppe
- Kort over området
- Zine med spørgsmål
- Evt. hørertelefoner

Læringsmål

- Eleverne får større kendskab til sporene af Danmarks fortid som kolonimagt, der findes i Frederiksstaden i København.
- Eleverne forstår koblingen mellem vores fortid som kolonimagt og den udnyttelse af mennesker og ressourcer i det Globale Syd, der stadig finder sted i dag, som bærer store økologiske konsekvenser med sig.

Inden I går i gang

- Print kort over Frederiksstaden.
- Print zine med quiz-spørgsmål til hver gruppe og fold dem.
- Eleverne skal downloade appen 'Actionbound'.

Tid	Beskrivelse af aktivitet	Materialer
10	INTRODUKTION • Inddeling i grupper af 2-3 elever i hver. Sørg for at uddele roller - én går med mobilen, en anden noterer svar i folderen. • Præsenter kortet og det lille zine. Zinet udfyldes undervejs, mens de svarer på spørgsmål i appen. • Log på Actionbound og hør første lydbid.	Kort Zine med spørgsmål
60	BYVANDRING Grupperne går sammen mod første punkt på ruten (Det Gule Palæ på Amaliegade) - send evt. grupperne afsted i omgange, så de ikke alle følges ad samtidig. Appen fører eleverne rundt, og de kan orientere sig på kortet.	Actionbound appen Kort Zine med spørgsmål

20	REFLEKSIONSØVELSE Grupperne splittes op. Hver elev går sammen med en ny, de ikke har været i gruppe med. De nye grupper sætter sig sammen et uforstyrret sted. Eleverne skal lytte til sidste lydbid fra byvandringen. De skal tale om de tre parametre af bæredygtighed; den økologiske, den sociale og den økonomiske bæredygtighed. De skal herefter selv tænke på et initiativ eller et produkt, som er bæredygtigt indenfor alle tre parametre af bæredygtighed. Er det noget, der allerede eksisterer? Er det en helt ny idé? Kan vi gå i gang med at producere det eller føre idéen ud i virkeligheden allerede i morgen? Eller kræver idéen ny teknologi, politisk vilje osv.? Præsenter idéerne for hinanden. Giv feedback til hinanden, hvis der er tid.	Pen og papir til at skrive på.

Materiale

1. Print kortet ud med instruktioner, så hvert hold har et at navigere efter
2. Print zine ud og fold efter denne manual: <https://www.youtube.com/watch?v=lxqr9e3wCxl&abchannel=TheOregonian>

Du kan finde både kort og zine som pdf på noah.dk/actionbound

sådan gør I

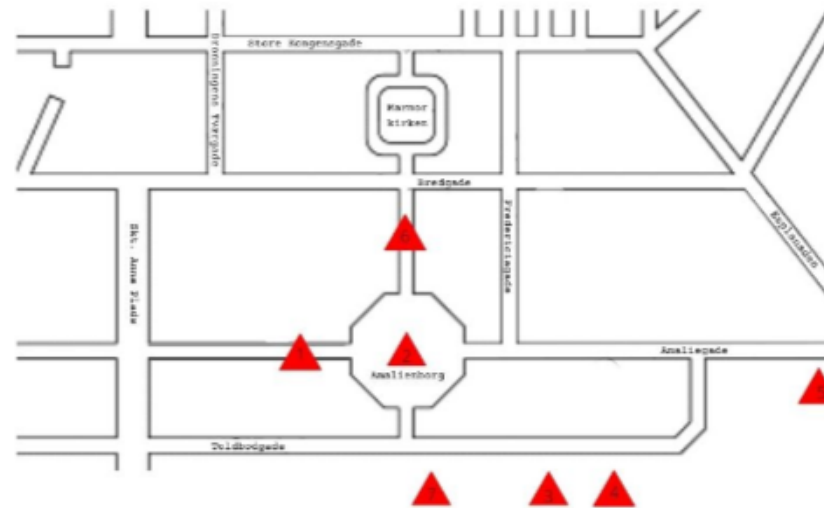
Dette er en guidet tur i Frederiksstaden, København, arrangeret af NOAH Friends of the Earth Denmark. Den tager dig med på et besøg i byen set ud fra en miljømæssig retfærdighedsvinkel. Den vil tage dig med på en rejse i social dynamik gennem tiden, fra fortid til fremtid.

Lad os begynde.

1. Dan en gruppe
2. Download appen Action Bound
3. Scan denne QR-kode (eller gå her: <https://actionbound.com/bound/koloklima>)

4. God tur!

I

Gå til Amaliegade 18.
Her finder I et stort palæ, som har en mørk historie. Palæet blev bygget af slavehandler Frederik Bargum.

Hvad farve er Frederik Bargums Palæ?

Det er _ _ _ _ _
1 4   2   8

2

Herfra går vi videre til en mand, der gjorde det muligt for folk at drive menneskehandel. Næmlig Frederik V, som troner midt inde på Amalienborg Slotsplads.

Hvad har Fredrik V på hovedet?

En _ _ _ _ _
6   10   11

3

Nede ved havnen finder I Vestindisk Pakhus. En gigantisk lagerbygning, hvor de varer, som slaverne producerede til de rigeste københavnere, blev fragtet til.

Hvor kom varerne fra, som blev opmagasineret her?

_ _ _ _ _
3   12   7

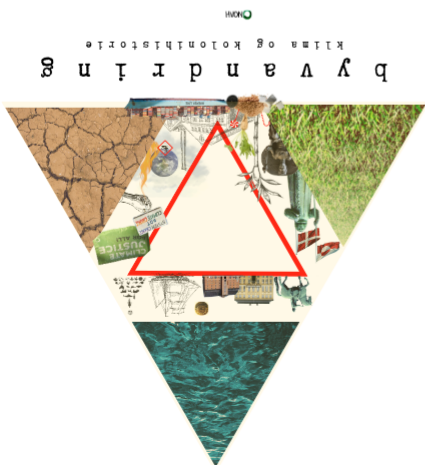
4

Foran Vestindisk Pakhus står et monument, hvor der mangler en statue af Mary Thomas - eller Queen Mary. En slavegjort kvinde, der ledte et oprør mod kolonimagten på De Dansk Vestindiske Øer i 1878.

Hvilke sten dekorerer monumentet?

_ _ _ _ _
1   5   16

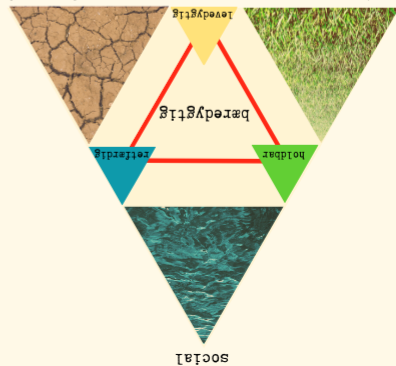

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17

Svar på alle spørgsmål i folderen og find kodenrket (se nederst på regel-kortet)

b a r d y g t i g h e d

m i l j ø m æ s s i g   ø k o n o m i s k

Hvem bestemte, hvor Operahuset skulle ligge?

Tilbage ved rytterstatuen af Frederik V kan vi se, at den monumentalske, som blev skabt mellem kirken (marmorkirken) og datidens magthaver (Frederik V) idag ender i Operahuset, som er betalt af Mærsk - verdens største transportvirksomhed.

6

1 3 15 17

Hvad tjener Mærsk penge på?

I dag sælger vi ikke varer rundt i store vinddrevne sejskibe, men i stedet på store oiledrevne tankskibe. Det største transportfirma i verden er det danskejede AP Møller Mærsk, som har til huse netop her på kajen ved siden af Vestindisk Pakhus.

5

Løsninger

på spørgsmålene i Actionbound til byvandringen 'Klimakrisen og den danske kolonialisme'

Quiz 1: 34

Quiz 2: Kontor

Quiz 3: Det Dansk-Guinesiske Kompagni

Quiz 4: Jaques François Joseph Saly

Quiz 5: En laurbærkrans

Quiz 6: En Voldelig drukkenbolt uden uddannelse

Quiz 7: Opmagasinerer af varer fra kolonierne

Quiz 8: At de var lige så meget værd som avlsdyr, fx kvæg

Quiz 9: Opmagasinerer af statuer

Quiz 10: Koden der skal scannes:

Quiz 11: En slavegjort kvinde

Quiz 12: Ledte et oprør

Quiz 13: Danmark var det første land til at forbyde slaveri

Quiz 14: 700

Quiz 15: Fordi man kun tæller CO2-udledninger indenfor Danmarks grænser med i klimaregnskabet.

Quiz 16: Blå

Quiz 17: Marmorkirken, statuen af Frederik V og Operahuset

Quiz 18: Mærsk familien

Quiz 19: Der er stadig mennesker i tidligere koloniserede lande, der arbejder hårdt for, at vi kan have det godt i Danmark.

Løsninger til zine

Spg. 1: gult

Spg. 2: laurbærkrans

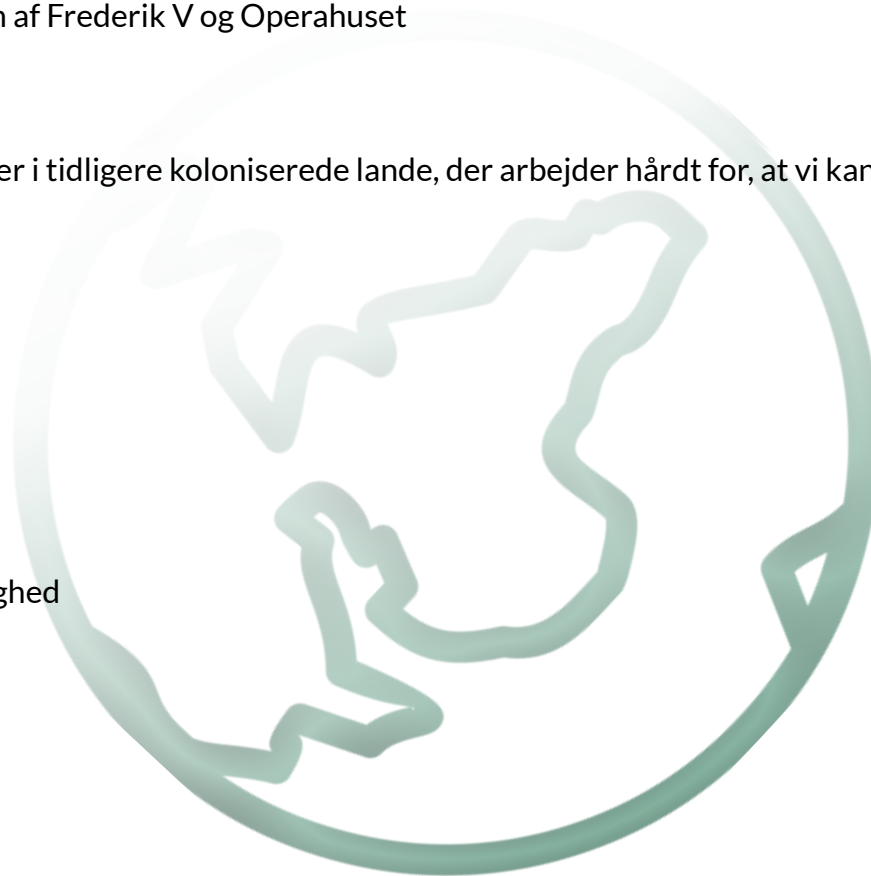
Spg. 3: Vestindien

Spg. 4: koraller

Spg. 5: international handel

Spg. 6: Mærsk familien

Svar på kodeord: klimaretfærdighed

Om organisationerne

GLOBAL 2000

GLOBAL 2000 er en østrigsk miljøorganisation, som er en del af Friends of the Earth, der er det største klimafokuserede græsrodsnetværk i verden. GLOBAL 2000 har siden 1982 arbejdet for at få potentielle trusler mod mennesker og miljø frem i lyset. De følger udviklingen af miljøpolitik tæt for at sikre klimaretfærdighed og en fremtid, der er værd at leve i – i Østrig og i resten af verden.

NOAH

NOAH er en dansk miljøorganisation og græsrodsbevægelse, der startede i 1969. Vi arbejder for, at alle nulevende og fremtidige generationer skal have lige adgang til jordens ressourcer - uden at miljøet overbelastes. NOAH vil en lige fordeling af jordens ressourcer og et opgør med det økonomiske system, der bygger på kortsigtet profit og uendelig vækst på en planet med endelige ressourcer. NOAH bestræber sig på at anvise alternativer og arbejde for en kollektiv, grøn og retfærdig fremtid. NOAH er det danske medlem af græsrodsnetværket Friends of the Earth.

Za Zemiata

Za Zemiata ("for jorden") er en NGO fra Bulgarien, der arbejder med klimarelaterede problemstillinger. De har siden 1995 kæmpet for en bæredygtig fremtid for alle, uden udnyttelse af mennesker og natur. Klimaretfærdighed, energi, økonomisk retfærdighed, luftkvalitet, zero waste og ansvarligt forbrug er organisationens primære arbejdsområder. Za Zemiata har desuden mange års erfaring med at undervise unge mennesker i klima- og miljøproblemer.

Jordens Vänner

Jordens Vänner startede i 1971 og den svenske miljøorganisationens mål har siden været at kæmpe mod klimaforandringer, forsvare naturen og advokere for global solidaritet. Organisationen består af 3000 medlemmer, der benytter sig af kampagner, mobiliserende aktioner og lobbyisme for at påvirke en stor variation af vigtige emner. Gennemgående for alle organisationens aktiviteter er, at de bygger på en analyse af, at der er noget grundlæggende galt med vores nuværende meget magtfulde økonomiske system, som leder til økologiske og humanitære kriser.

FRIENDS OF THE EARTH MALTA

Friends of the Earth Malta har været aktive siden 1985. Organisationen arbejder typisk med kreative kampagner, bred formidling af vigtig viden og mobilisering af mennesker, der kan påvirke politiske beslutninger. FoE Malta udvikler nytænkende løsninger på klimakrisens årsager baseret på solid videnskab og anviser alternativer til miljø- og klimaskadelig adfærd. Organisationen arbejder også med lobbyisme og prøver at påvirke politiske beslutningstagere og magthavere i en mere retfærdig og bæredygtig retning.

Actionbound

Actionbound blev udviklet i 2012 af Simon Zwick og Jonathan Rauprich og er baseret på Zwicks tese om medier og uddannelse. Den oprindelige idé var at bruge den teknologiske udvikling, som unge mennesker især influeres af, til at designe en læringsplatform. Resultatet er en app, der bygger på elementer fra spilbaserede læringsteknikker og kobler aktiv deltagelse og bevægelse med mobil læring og usynlig læring.

Partners

Finansieret af Den Europæiske Union. Synspunkter og holdninger, der kommer til udtryk, er udelukkende forfatterens/forfatterernes og er ikke nødvendigvis udtryk for Den Europæiske Unions eller Det Europæiske Forvaltningsorgan for Uddannelse og Kulturs (EACEA) officielle holdning. Hverken den Europæiske Union eller EACEA kan holdes ansvarlig herfor.

design by Kinga Kupska

IMPRINT

Medieejjer, indehaver og udgiver: Miljøbevægelsen NOAH, Nørrebrogade 39, 1. tv, 2200 København, tlf. +45 35 36 12 12, e-mail: noah@noah.dk, www.noah.dk, CVR: 47340810, Forfattere: Anna Rønne og Ida Breddam, Redaktør: Ida Breddam, Layout: Kinga Kupska, Udgivelsesår: 2023